

*A
személyiségzavarok
etiológiája,
epidemiológiája és
tünettana:
különc, dramatikus
és szorongó csoport*

Dr. Vizin Gabriella

PhD, klinikai szakpszichológus,
pszichoterapeuta

ELTE PPK, SE KPT

2022

Klinikai szakpszichológus szakképzés

*Laikus
tudásunk a
személyiség-
zavarokról*

- Örült
- Elviselhetetlen
- Arrogáns és nagyképű
- Kiborít
- Jobb őket elkerülni
- Képtelenek kötődni
- Valami rémes dolog
- Ha valaki bosszant, akkor biztos „borderline (sőt bordi!) vagy hülye narcisztikus”

Winona Ryder

- Észvesztő (1999)

PD_Vizin_2022

Vincent Cassel

- Az én szerelmem (2015)

PD_Vizin_2022

2/8/2022

4

Tények

- Gyakori zavarok
- Pejoratív jelleg, stigmatizáció: gyakran címkézik úgy, mint olyan személyek, akiknek nem lehet segíteni vagy nagyon nehéz segíteni
- Vagy nem diagnosztizálják őket (nincs is!) vagy azt gondolják, a pszichiátriai ellátás speciális területére tartozik
- Erősen befolyásolják a kapcsolódást a beteg és a szakember között
- Erősen befolyásolják a kezelés kimenetelét
- Korai halálozást okoznak
- Nagy terhet rónak a TB-re komorbid zavarok miatt
- Gyakran marad rejtett a zavar

(Tyrer et al., 2015/385. Lancet)

Kurt Schneider (1923)

„olyan személyek, akik szenvednek a tüneteiktől és a társadalom is szenved tőlük”

Nem csak össztársadalmi szinten, de szakmán belül is gyakran címkézés!

Szenvednek!

- A viselkedés és a belső élmények tartós mintázatával jár
- A mintázat
 - jelentősen eltér a kulturális elvárásoktól,*
 - több területre kiterjedt és ismétlődő,*
 - rugalmatlan,*
 - hosszú ideig fennáll,*
 - nagymértékben rontja az életminőséget és*
 - klínikailag jelentős szenvedést okoz a személy számára*

(DSM-5, American Psychiatric Pub., 2013.)

Személyiségzavar jellemzői

- Szinte mindig interperszonális kontextusban jelenik meg
- Személyes határokat gyakran figyelmen kívül hagyják
- Hibáikból kevésbé tanulnak, inkább elfogadják gyötrelmeiket
- Problémák vannak munka- és szeretetkapcsolataikban
- „nehéz betegek”

A gyakorlatban

- a páciensek nehezen tudják saját gondolataikat és érzéseiket megfogalmazni, megérteni,
- nehezen működnek együtt a kezelési protokollal és
- gyakran próbára teszik a terápiás kapcsolat teherbírását
- többnyire homályos, krónikus és szerteágazó panaszokkal érkeznek a szakemberhez

(Young, J. E., et al. Guilford Press., 2003.)

2/8/2022

9

Személyiségzavarral küzdők tipikus tulajdonságai

- Stresszre, megterhelésre hajlíthatatlan és maladaptív a reakciójuk
- Munka és szeretetkapcsolataikban súlyos és átható működészavar
- Interperszonális konfliktusaik rendszerint problematikus viselkedéshez vezetnek
- Különleges képességgel tudják „felborzolni mások idegeit” és szinte „bebújnak az ember bőre alá”

PD_Vizin_2022

(Döme, 2001)

2/8/2022

10

Guakoriság

- A PD-k súlyossága alapján okozhat kisebb nehézségeket az élet 1-2 területén vagy kiterjedhet

Table 2 Summary prevalence rates of individual, Cluster A, B and C and any personality disorders

Personality disorder	Sample size (N)			Number of studies (k)			Prevalence in % (95% CI)			I ² index in %		
	All	Excluding study 9	Expert rating ^a	All	Excluding study 9	Expert rating ^a	All	Excluding study 9	Expert rating ^a	All	Excluding study 9	Expert rating ^a
Cluster A												
Paranoid ^{1A3C,5,7,8a,19}	62 859	62 085	55 216	7	6	5	3.02 (1.44–5.31)	2.09 (0.85–3.84)	0.97 (0.20–2.26)	99.0	98.9	98.3
Schizoid ^{1A3C,4,5,7,8a,19}	62 859	62 085	55 216	7	6	5	2.82 (0.57–6.62)	2.21 (0.23–6.00)	1.77 (0.92–2.87)	99.7	99.7	96.5
Schizotypal ^{1b,3c,4,5,8a,19}	43 878	43 104	36 235	6	5	4	3.04 (1.21–5.64)	1.49 (0.76–2.44)	0.66 (0.20–1.33)	98.7	94.4	76.1
Any Cluster A ^{1A3C,4,5,7,8a,19}	57 239	56 465	44 675	5	4	4	7.23 (2.37–14.42)	5.20 (1.07–12.16)	2.36 (1.51–3.38)	99.8	99.8	71.7
Cluster B												
Borderline ^{1b,3c,4,5,6,7,8a,19,10}	67 688	66 914	54 567	9	8	7	1.90 (0.85–3.34)	1.19 (0.43–2.31)	0.92 (0.19–2.15)	99.1	99.0	98.8
Histrionic ^{1A3C,4,5,7,8a,19}	62 859	62 085	54 590	7	6	4	0.83 (0.36–1.48)	0.36 (0.17–0.61)	0.19 (0.14–0.26)	96.5	87.4	18.6
Antisocial ^{1A,2,3c,4,5,8a,19}	94 105	93 331	80 984	7	6	5	3.05 (2.10–4.16)	2.76 (1.80–3.92)	3.13 (2.48–3.85)	98.3	98.6	92.6
Narcissistic ^{1b,3c,4,5,8a,19}	43 878	43 104	35 609	6	5	3	1.23 (0.43–2.40)	0.62 (0.17–1.29)	0.34 (0.00–1.20)	97.0	94.3	84.3
Any Cluster B ^{1A3C,4,5,7,8a,19}	57 239	56 465	44 675	5	4	4	5.53 (3.20–8.43)	3.72 (1.93–6.06)	3.29 (1.50–5.72)	99.0	98.6	92.8
Cluster C												
Avoidant ^{1A3C,4,5,7,8a,19}	62 859	62 085	55 216	7	6	5	2.78 (1.74–4.06)	2.30 (1.38–3.43)	1.24 (0.72–1.90)	97.5	97.3	92.4
Dependent ^{1A3C,4,5,7,8a,19}	62 859	62 085	55 216	7	6	5	0.78 (0.37–1.37)	0.37 (0.19–0.61)	0.20 (0.16–0.26)	95.3	85.6	4.6
Obsessive-compulsive ^{1A3C,4,5,7,8a,19}	62 859	62 085	55 216	7	6	5	4.32 (2.16–7.16)	3.20 (1.40–5.69)	2.36 (1.50–3.39)	99.3	99.2	98.8
Any Cluster C ^{1A3C,4,5,7,8a,19}	57 239	56 465	44 675	5	4	4	6.70 (2.90–11.93)	4.93 (1.65–9.82)	3.03 (1.96–4.32)	99.6	99.6	77.6
Personality disorder NOS ^{3c}	214	214	214	1	1	1	1.6	1.6	–	–	–	–
Any personality disorder ^{1A3C,4,5,7,8a,19}	68 437	67 663	55 216	7	6	5	12.16 (8.02–17.02)	11.03 (6.85–16.06)	7.74 (6.00–9.67)	99.6	99.6	96.0

The complete reference citations are provided in Supplementary Table 1. Superscript numbers and letters indicates the study identifier and sample from Table 1, respectively. I² index, measure of heterogeneity; NOS, not otherwise specified.
a. Excluding studies 5, 9, 8^a.

Fig. 2 Prevalence of any personality disorder. ANSMHWB, Australian National Survey of Mental Health and Wellbeing Part II; BNSPM, British National Survey of Psychiatric Morbidity 2000; NCS-R, National Comorbidity Survey-Replication; NESARC, National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. The complete reference citations are provided in Supplementary Table 1.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

11

(Volkert és mtsai, 2018: ~114000 személyt vontak be)

Dimenzionális megközelítés

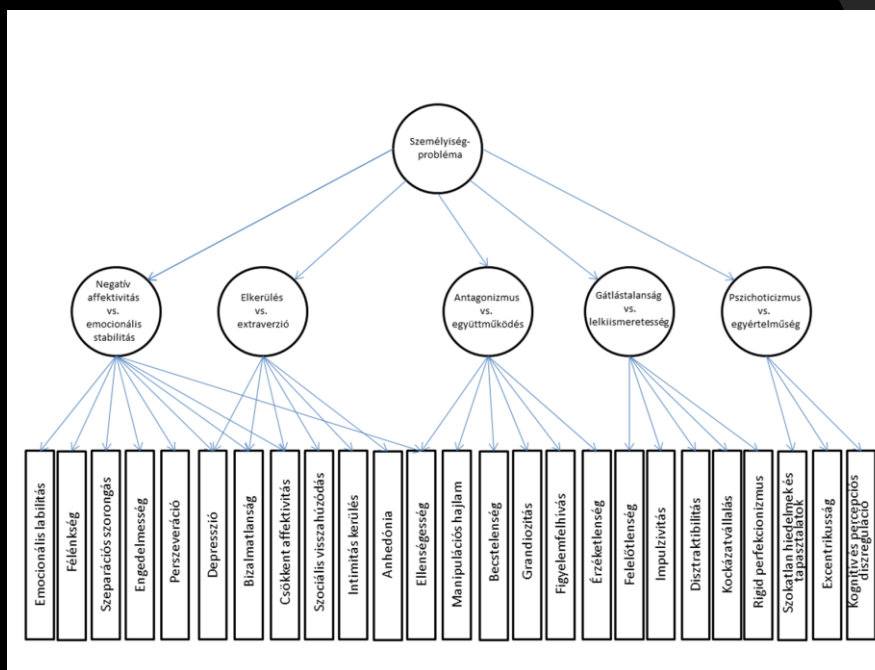
- Zavar a személyiségműködés bizonyos területein és specifikus személyiségjegyek jelenléte
- Személyiségműködés területei:**
 - Szelf működés
 - Identitás: a személy úgy képes tekinteni önmagára, mint egyedire, világosan elhatárolva másoktól. Önbecsülés, érzelmek szabályozásának képessége*
 - Önirányítottág: Életcélok, proszociális normák, önreflexió*
 - Interperszonális működés
 - Empátia: Megértés, mások megbecsülése, tolerancia*
 - Intimitás: másokhoz fűződő mély kapcsolatok*
- Személyiségjegyek:**
 - Érzelmi stabilitás*
 - Nyitottság*
 - Együttműködés*
 - Lelkiismeretesség*
 - Egyértelműség (transzparencia)*

PD_Vizin_2022

2/8/2022

12

(DSM-5, American Psychiatric Pub., 2013.)

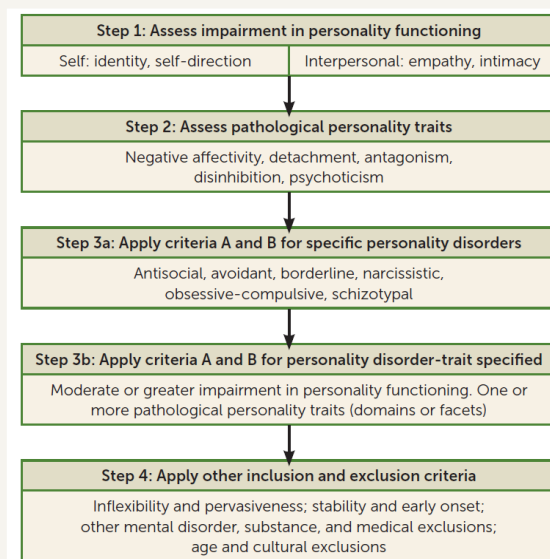

PD_Vizin_2022

2/8/2022

13

A diagnózis folyamata a dimenzionális megközelítésben

PD_Vizin_2022

2/8/2022

14

(Skodol és mtsai, 2015; Am J Psychiatry)

Betegségek Nemzetközi Osztályozása (BNO-11): dimenzionális megközelítés

- A személyiségzavarok súlyossága alapján adhatunk diagnózist, kategóriáktól függetlenül – ez az aluldiagnosztizálás problémáját igyekeznek feloldani
- Ezután azonosítható az adott zavar pontosan

A diagnózis szükséges feltétele a megfelelő kezeléseknek és ez ad esélyt a gyógyulásra is

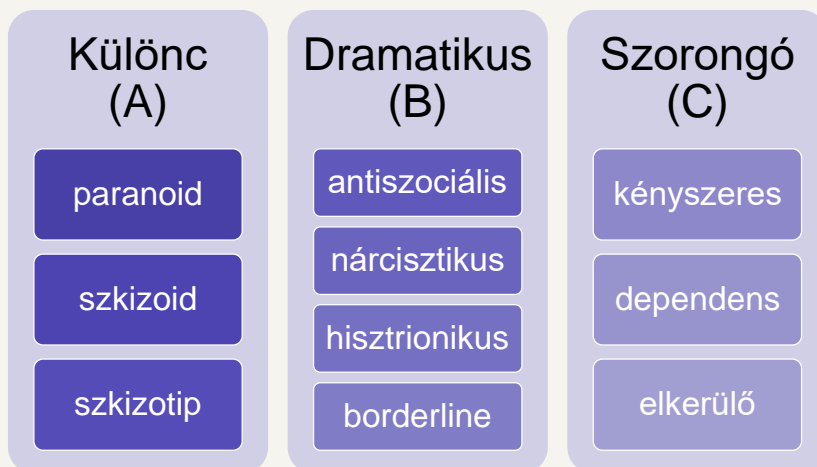
(BNO-11, 2018)
PD_Vizin_2022

2/8/2022

15

Diagnózis a DSM-5 kategoriális rendszerében

- A személyiségzavarokat a jelenleg alkalmazott klasszifikációs rendszerek 3 csoportra osztják (DSM-IV, 1994; DSM-5, 2013)

PD_Vizin_2022

2/8/2022

Kihívások a kezelésben

- Általában nem keresnek segítséget
- Általában komorbid zavarok miatt, vagy krízis helyzetben keresnek segítséget
- A tünetek mögötti PD ritkán felismert és diagnosztizált

PD_Vizin_2022

2/8/2022

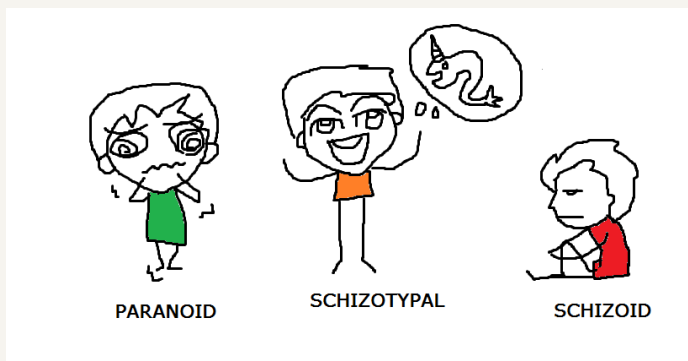

PD_Vizin_2022

2/8/2022

20

A klaszter

- Különc, excentrikus csoport
- „esetlenek”, visszahúzódóak

PD_Vizin_2022

2/8/2022

A klaszter PD-k prevalenciája

- Volkert és mtsai (2018) ~7%

Cluster A, Odd or Eccentric

- ❑ Paranoid, 2.3 - 4.4%
- ❑ Schizoid, 3.1 - 4.9%
- ❑ Schizotypal, 3.9 - 4.6%

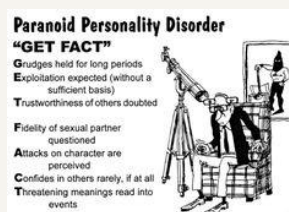

PD_Vizin_2022

2/8/2022

Paranoid személyiségzavar a DSM-5-ben

- ⊙ Bizalmatlanság és gyanakvás másokkal, mások viselkedését rosszindulatúnak feltételezi.
- ⊙ Legalább 4 az alábbiak közül
 - Aaptalanul arra gyanakszik, mások kihasználják, ártnak neki, becsapják
 - Indokolatlanul kételkedik barátai őszinteségében, hűségében
 - Nehezen bízik meg másokban
 - A jóindulatú megjegyzéseknek fenyegető üzenetet tulajdonít
 - Hosszú ideig nehezelt
 - Személyiségét és hírnevét érintő támadásokat érzel, melynek nincs alapja
 - Féltékeny házastársára

PD_Vizin_2022

2/8/2022

Klinikai kép

Másokkal kapcsolatos bizalmatlanság és gyanakvás, vitára hajlamos, szarkasztikus egyének.

Kontrolláló, kritikus, vádaskodó, előítéletes személyek.

A túlérzékenység, gyanakvásosság és elővigyázatosság jól leplezett lehet, és a beteg nehézségei nem válnak rögtön nyilvánvalóvá.

Másokat vagy a sorsot hibáztatják hátrányos helyzetükért vagy boldogtalanságukért, együttműködésre nem képesek.

Hajlíthatatlanul megkeményedett személyiségek, rugalmatlan szabályozásokkal.

Nem pszichotikusak.

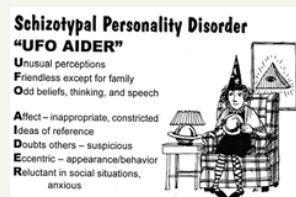
Sok esetben a tünetek egyszinton módon szerveződnek, így ezek nem alakulnak panaszokká.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

Szkizotíp személyiségzavar a DSM-5-ben

- ⊙ Társas deficit, szoros kapcsolatok által kiváltott diszkomfort, viselkedésbeli különtség
- ⊙ Az alábbiakból 5:
 - Vonatkoztatásos gondolatok (független eseményeket vonatkoztat magára)
 - Mágikus gondolkodás, babonáság
 - Illúziók, szokatlan perceptuális élmények
 - Homályos, metaforikus beszéd
 - Gyanakvás
 - Inadekvát affektusok
 - Szokatlan, különc viselkedés vagy megjelenés
 - Közvetlen rokonain kívül nincsenek barátai
 - Társas helyzetekben szorongás, mely paranoid gondolatokkal függ

PD_Vizin_2022

2/8/2022

Klinikai kép

Visszahúzódoók, apatikus modor, örömképtelenség jellemzi őket.

Vágynak „egy kis kapcsolatra”, ugyanakkor félnek a megalázástól, elutasítástól, ezért védekező célzattal elszigetelődnek.

Vonatkoztatásos gondolkodás, illúziók, „telepatikus képességekkel” kapcsolatos gondolatok.

Elidegenedés és deperszonalizáció.

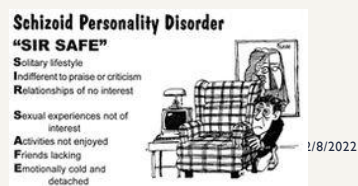
Ha szokatlan követelések, „behatolások” érik zárt világukat, zavartak és céltalanok lesznek, paranoid gondolkodás, metaforikus, furcsa kommunikáció lesz jellemző rájuk.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

Szkizoid személyiségzavar a DSM-5-ben

- Társas kapcsolatoktól való elzárkózás, beszűkült érzelmek társas kapcsolatokban
- Legalább 4:
- Nem vágyik közeli kapcsolatokra
- Magányos tevékenységeket választ
- Kismértékű a szexuális érdeklődés
- Kevés tevékenységet élvez
- Rokonait leszámítva nincsenek barátai
- Mások dicséretével vagy kritikájával kapcsolatban közönyös
- Érzelmi hidegség, sivárság

PD_Vizin_2022

27

Klinikai kép

Társaságkerülők.

Kiszámítottnak, rezzenéstelennek tűnnek, munkájukat megfelelően ellátják, de a többiek számára színtelenek, gátlásosak és félénkek, úgy tűnik szeretnek egyedül lenni, társaságban a háttérben maradnak.

Érdeklődésüket, tehetségüket élettelen dolgok, tárgyak felé fordítják. Inkább bélyeget gyűjtenek, technikai-műszaki érdeklődésűek, matematikával, számítógéppel foglalkoznak.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

28

C Klaszter

- Szorongó
- Krónikus szorongás, féltékenység, negatív önkép

PD_Vizin_2022

2/8/2022

C klaszter prevalenciája

- Volkert és mtsai (2018) ~6,7%

Cluster C, Anxious or Fearful

- Avoidant, 2.4%
- Dependent, .49 - .6%
- Obsessive Compulsive, 2.1 - 7.9%

2/8/2022

Elkerülő személyiségzavar

- ▶ Túlérzékenység a kritikával, elutasítással szemben, korlátozott személyes kapcsolatok.
- ▶ Kora felnőttkortól 4db vagy több tünet az alábbiakból:
 - ▶ kritika, visszautasítás miatti félelmében kerüli a jelentős interperszonális kapcsolatokkal járó foglalkozásokat
 - ▶ nem hajlandó emberekkel kapcsolatba kerülni, hacsak nem biztos abban, hogy kedvelni fogják
 - ▶ intím kapcsolatban zárkózott, mert fél a megszegyenüléstől
 - ▶ túlzottan lefoglalják azok a szociális helyzetek, ahol bírálták, vagy elutasították
 - ▶ új társas helyzetekben gátolt a meg nem felelés érzése miatt
 - ▶ önmagát alkalmatlannak, nem rokonszenvesnek, másokhoz képest alárendeltnek látja
 - ▶ szokatlanul visszautasító a személyes kockázatok vagy új tevékenységek vállalásában, mert igazolhatják félelmeit

Avoidant Personality Disorder "RIDICULE"

Restrained within relationships
Inhibited in interpersonal situations
Disapproval expected at work
Inadequate (view of self)
Criticism is expected in social situations
Unwilling to get involved
Longs for attachment to others
Embarrassment is the feared emotion

PD_Vizin_2022

2/8/2022

Klinikai kép

Aktív kapcsolatkerülő a visszautasítástól való félelme miatt.

Túlreagál, feszülten éber, affektív élete diszharmonikus.

Félnék, ellenőrző manőverek jellemzik.

Túlérzékeny, sértődékeny, örökös kibúvókeresés, és bizalmatlanság.

Beszéde lassú, tétovázó, töredékes.

Mozgásosságuk ellenőrzött, vagy visszafogott.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

?

Szociális szorongás

Elkerülő
személyiségzavar

PD_Vizin_2022

2/8/2022

33

Mi a közös a két mentális zavarban?

- Társas helyzetekben fokozott szorongás
- Megszégyenüléstől való rettegés
- Szociális helyzetek elkerülése
- Vágy a valódi, bensőséges intim kapcsolatokra

PD_Vizin_2022

2/8/2022

34

Mi a különbség a két mentális zavar között?

Szociális szorongás

- Hangsúly a szorongáson, a szorongással kapcsolatos testi tüneteken és a szorongás elrejtésére tett viselkedési mintázaton van
- Szorongás oka a **megszégyenüléstől** való erős félelem

PD_Vizi

Elkerülő személyiségzavar

- Hangsúly az elkerülő, halogató magatartáson van
- Átható **alkalmatlanságérzéssel** jár
- **Rettegnek az intenzív érzelmek átélésétől**, így az intim helyzetektől is – a nevetségessé válástól vagy a megszégyenüléstől

2/8/2022

35

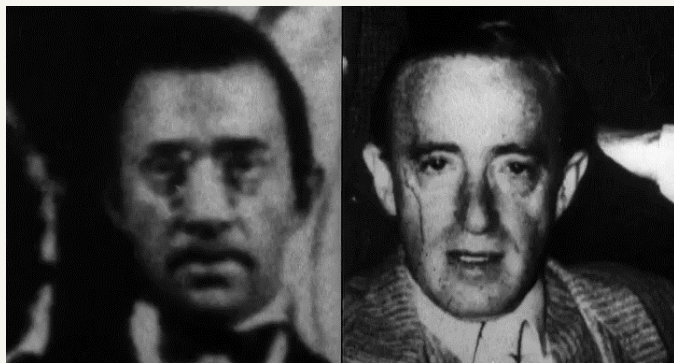
Balázs* 30 év körüli, jóképű, magas fiatalember. Amikor pszichoterápiás segítséget kért, párkapcsolatban élt, azonban boldogtalan volt, nehezen beszélt az érzelmeiről és gondolatairól, párja kívánságait előbbre tartotta saját szükségleteinél, a szexuális élete, annak érzelmi intimitást jelentő aspektusával együtt romokban hevert. Évek óta kerülte a vizsgaszituációkat, emiatt, noha szakmájában tehetséges volt, diplomát mégsem szerzett. Igazán jó barátja nem volt, a legszorosabb kapcsolatot számára testvére jelentette, akivel hétvégeként együtt játszottak különböző számítógépes játékokat. Alkalmatlannak találta magát arra, hogy új dolgokat kipróbáljon, a régi kedvteléseit is ritkán űzte, nem szívesen járt el szórakozni, nem is igen volt kivel. Ugyanakkor szenvedett a magánytól, szenvedett az alkalmatlanság érzésétől, a kishitűségtől, szenvedett attól, hogy képtelen változtatni élete folyásán, képtelen változtatni elkerülő viselkedésén.

PD_Vizi a páciens hozzájárult ahhoz, hogy esetéből részleteket közöljünk. Az eset a Mindennapi Pszichológia magazin 2017/augusztusi számában jelent meg. Az ember, aki elkerülte a boldogságot című cikkben

2/8/2022

36

Visszahúzódás + másoknak való megfelelés a kritika elkerülése miatt

Zelig, 1983

PD_Vizin_2022

2/8/2022

37

Elkerülő személyiségzavar gyakorisága

- Karen Horney (1945), Theodore Millon (1969): az ilyen személyiségzavarral küzdő személyek kötődési igényük ellenére aktívan kerülnek a szoros emberi kapcsolatokat, melynek háttérében leginkább kishitűségük, szégyenük és az önvédelem áll.
- Gyakorisága: 2-5%
- Gyakoriság: 2,36% (nők körében gyakoribb, USA: 5. leggyakoribb PD) (Grant és mtsai, 2004)
- Gyakorisága ellenére kevésbé kutatott kórkép.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

38

Lefolyás

- Kutatási eredmények szerint az elkerülő személyiségzavar kialakulását előre jelezheti a gyermekkori fokozott féltékenység
- A kora felnőttkortól fennálló zavar tünetei számottevően mérséklődhetnek az idő előrehaladtával.
- McGlashan és munkatársai (2005): 2 éves utánkövetés alapján a zavar legmakacsabb tünetének az alkalmatlanságérzést találták, míg a leginkább változékony tünetnek az emberekkel való foglalkozások kerülése vagy az új tevékenységek elkerülése bizonyult.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

39

Fontos jellemző

Az elkerülő személyiségzavarral küzdők nem csupán a társas helyzeteket kerülik, hanem elkerülik a döntéshozatalt, így gyakran halogatnak, elkerülik a negatív és pozitív érzelmek átélését, az intim érzelmek megosztását, a szoros emberi kapcsolatokat, a testi érzések vagy a szexuális késztetések megtapasztalását, egészen az izletes, fűszeres ételek fogyasztásáig vagy a véleményük szerint kockázattal járó tevékenységek kipróbálásáig

PD_Vizin_2022

2/8/2022

40

Balázs szerette a szakmáját, azonban úgy ítélte, alkalmatlan arra, hogy diplomát szerezzen. Ebbéli meggyőződésének köszönhetően rendszeresen elhalasztotta vizsgáit az egyetemen, aminek az lett a következménye, hogy 10 év alatt sem sikerült megszereznie diplomáját. A cégnél, ahol dolgozott, lehetősége lett volna külföldön munkát vállalni, de nem mert belevágni, úgy vélte, képtelen egy ilyen helyzettel megküzdeni. Mindannak ellenére gondolta ezt magáról, hogy munkatársai és főnökei megbecsülték, jó szakembernek tartották.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

41

Mi áll az elkerülés háttérében?

- Az elkerülő személyiségzavar háttérében egy olyan büntető, kritikus szülő vagy fontos más személy áll, aki az egyént gyermekkorában gyakran megalázta, bántalmazta és elutasította
- A kisgyerek azt a meggyőződést alakítja ki önmagáról, hogy ő a rossz, megérdemli, ha bántják
- Alkalmatlan arra, hogy szeressék, elfogadják, megbecsüljék
- **Alapvetően csökkentértékű, emiatt nyilvánvalóan el fogják utasítani**
- Rettegnek az elutasítástól, ami gondolataikban könyörtelenül bekövetkezik, hiszen ezt tanulták meg gyerekkoruktól kezdve a közeli, fontos személyek reakcióiból
- A kritizáltság és elutasítottság élménye olyan mértékű diszfóriával és szégyennel jár, amit az ilyen páciensek nagyon nehezen vagy egyáltalán nem képesek tolerálni, emiatt a kritikák és elutasítás minden lehetséges forrását igyekeznek elkerülni, elkerülve ezzel a lehetséges megszegyenülést.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

42

Dependens személyiségzavar a DSM-5-ben

- ⊙ Túlzott gondoskodás iránti szükséglet, alárendelődés, szeparációtól való félelem, megkapaszkodó viselkedés
- ⊙ Legalább 5:
 - Nehéz döntéseket hoznia mások túlzott mértékű tanácsai nélkül
 - Felelősséget mások segítségével tud vállalni
 - Nehéz ellentmondania másoknak a támogatás elvesztésének félelme miatt
 - Nehezebbre esik bármit önállóan kezdeményeznie
 - Kellemetlen dolgokra is önként vállalkozik, hogy mások támogatását elnyerje
 - Egyedül gyámoltalan, mert azt gondolja, nem tud gondoskodni magáról
 - Ha egy szoros kapcsolata véget ér azonnal új kapcsolatot keres
 - Irreálisan foglalkoztatják azok a félelmek, hogy magára marad

Dependent Personality Disorder

"DARN HURT"

Disagreement is difficult to express

Advice – needs excessive input

Responsibility for major areas delegated to others

Nurturance – seeks excessive degree from others

Helpless when alone

Unrealistically preoccupied with being left to care for self

Relationships are desperately sought (when an established one ends)

Tasks – has difficulty initiating projects

PD_Vizin_2022

Klinikai kép

- Együttműködők, egyetértők, kerülnek a zajos és mozgalmas helyzeteket és nem szeretnek a figyelem középpontjába kerülni. Gyámoltalanok és kapaszkodók.
- Nem igazán tudják élvezni az életet és könnyen elbizonytalanodnak, elcsendesülnek és némán szenvednek.
- Az alkalmatlansági és bizonytalansági érzéseik nagyon kifejezettek.
- Hibáikat felnagyítják, önmagukat lebecsülik.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

Kényszeres személyiségzavar a DSM-5-ben

- ⊙ Perfeccionizmus, kontroll, rugalmatlanság mindent átható mintázata.
- ⊙ Az alábbiak közül legalább 4:
 - Elveszik a szabályokban, rendben, rendezettségben, listákban
 - Perfeccionista, ami miatt a feladatát nem tudja befejezni
 - Elkötelezett a munka és produktivitás iránt, kizárja a barátságokat, egyéb tevékenységeket
 - Rugalmatlan erkölcsi és elvi kérdésekben
 - Nem képes megválni a tönkrement tárgytól
 - Nem szívesen ad át feladatot másoknak
 - Fösvény
 - Merev és makacs

PD_Vizin_2022

Obsessive-Compulsive Personality

“LOW MIRTH”

Leisure activity is minimal

Organizational focus

Work and productivity predominate

Miserly spending habits

Inflexible around morals, values, etc.

Rigidity and stubbornness

Task completion impaired (by perfectionism)

Hoard's items – cannot discard them

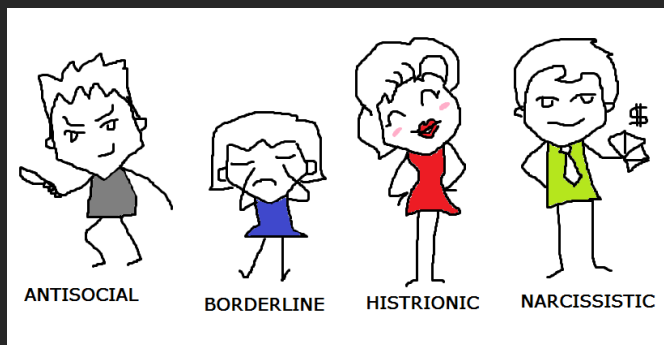
2/8/2022

Klinikai kép

- Komor és szigorú viselkedésük szembeütköző.
- Mások szorgalmasnak és hatékonyak, de rugalmatlannak és nem kezdeményezőnek látják őket.
- Aprólékosak, alaposak. Rigidek, állandóan a szabályokat hangoztatják.
- Alig vagy egyáltalán nem látják be motívumaikat és érzéseiket.
- A kényszeres személy az érzelme felett komoly ellenőrzést tart fenn és affektusmentes érzelmi képet sugároz magáról.
- Szükségét érzi a biztonságnak, garanciáknak, teljes tökéletességnek, ez viselkedésének rögzült vonása.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

B klaszter

- Dramatikus csoport
- Emocionális és impulzus kontroll zavarok

PD_Vizin_2022

2/8/2022

47

B klaszteres PD-k gyakorisága

Study:	Samuels et al., 2002	Crawford et al., 2005	Lenzenweger et al., 2007
Instrument Used:	IPDE	SCID-II	IPDE
Sample Size:	(742)	(644)	(5692)
-Paranoid	0.7%	5.1%	2.3%
-Schizoid	0.9%	1.7%	4.9%
-Schizotypal	0.6%	1.1%	3.3%
-Antisocial	4.1%	1.2%	1.0%
-Borderline	0.5%	3.9%	1.6%
-Histrionic	0.2%	0.9%	-
-Narcissistic	-	2.2%	-
-Avoidant	1.8%	6.4%	5.2%
-Dependent	0.1%	0.8%	0.6%
-Obsessive-Compulsive	-	4.7%	2.4%
PD Unspecified	-	-	1.6%
Any PD	9.0%	15.7%	9.1%

PD_Vizin_2022

Borderline személyiségzavar (BPD)

- Az egyik leggyakoribb személyiségzavar:

Gyakorisága az átlagnépességben 1-2%, de a pszichiátriai ellátásban elérheti a 10-50%-ot a BPD-vel küzdők száma

- Fő tünetei 3 faktor köré csoportosulnak:

Identitásproblémák és kötődési zavar

Viselkedés- és érzelmszabályozás zavara

Affektív szabályozás zavara, ingadozó hangulat

- Megoszlási arány

34 ezer felnőtt páciensre kiterjedt USA vizsgálatban férfi:nő 1:1

Más vizsgálatokban férfi:nő 1:3

PD_Vizin_2022

Morán, P., et al. Acta Psychiatrica Scandinavica, 102(1), 2000.

Beckwith, H., et al., Personality and mental health, 8(2), 2014.

Grant B. F. et al., The Journal of clinical psychiatry, 69(4) 2008.

Linehan, M. M. A borderline személyiségzavar kognitív viselkedésterápiája, Medicina Könyvkiadó, 2010

hate
love
you.

2/8/2022

49

Fő BPD tünetek

A klinikai képet jobban mutatja a dimenzionális dg:
A. Személyiség működésében legalább 2 jellemző az alábbiakból:

Identitás: gyengén fejlett vagy instabil énkép, önkritikusság, üresség érzése

Önirányítottság: célokban, értékekben, karriertervekben bizonytalanság

Empátia: nehezen ismeri fel mások érzéseit és szükségleteit, ugyanakkor hiperszenzitív. Könnyen von le hibás következtetéseket mások viselkedéséből.

Intimitás: intenzív, instabil és konfliktusos közeli kapcsolatok, bizalmatlanság, rettegés az elhagyatástól, túl közeli bevonódás és elutasítás, idealizálás és lebecsülés.

B. 4 vagy több az alábbi személyiségjegyekből:

Emocionális labilitás

Félénkség

Szeparációs szorongás

Depresszió

Impulzivitás

Kockázatvállalás

Ellenségesség

PD_Vizin_2022

2/8/2022

50

Etiológia

- Stepp és mtsai (2016) szerint a legerőteljesebb rizikó faktorok:

(1) *szociális hatások (alacsony szocioökonómiai státusz, stresszes életesemények gyermekkortól kezdve, súlyos családi veszteségek/csapások);*

(2) *családi hatások (az anya mentális zavara, hideg, bántalmazó szülői bánásmód, hosztilitás, durva büntetések);*

(3) *a rossz bánásmód (fizikai vagy szexuális abúzus, elhanyagolás); valamint*

(4) *a gyermek fejlődési nehézségei (alacsony intellektuális képesség, magas fokú negatív affektivitás és impulzivitás és internalizáló vagy externalizáló mentális zavar gyermekkorban).*

- az idegrendszeri sérülékenység és a súlyos és/vagy hosszan fennálló környezeti traumatikus hatások játszanak döntő szerepet a BPD kialakulásában

PD_Vizin_2022

2/8/2022

51

Komorbiditás

DSM

- **Bármely hangulatzavar 96%**
- **Major depresszív zavar 71-83%**
- **Bármely szorongásos zavar 88%**
- Pánik zavar 34-48%
- PTSD 47-56%
- **Alkohol és szer használat 50-65%**
- Evészavar 7-26%
- **Elkerülő PD 43-47,4%**
- Kényszeres PD 18,2-25,7%
- Dependens PD 16-50,7%
- Paranoid PD 13,7-30,3%

PD_Vizin_2022

McGlashan TH, et al. Acta Psychiatr Scand. 2000;102.
Zanarini MC, et al. Am J Psychiatry. 1998;155.
Zanarini MC, et al. Compr Psychiatry. 1998;39.

52

Szuicidium

PD_Vizin_2022

- Gyakori az önsértő magatartás, gyakran hangoztatnak öngyilkossági szándékot, és a mentális zavarok közül körükben a leggyakoribb a befejezett öngyilkosság
- A páciensek 10%-a öngyilkosság következtében hal meg, legalább 75%-uknak volt már komoly öngyilkossági kísérlete
- Terápiájukban a magas komorbiditási arány, valamint a tüneteikből fakadó szélsőséges hangulati ingadozások, a kötődés bizonytalansága és a gyakori szuicid készletés és kísérletek jelentik a fő nehézséget

Brown, M. Z., et al. Behaviour Research and Therapy, 47(10), 2009.
Vizin G., Szuromi B., Orvostovábbképző Szemle 2015

2/8/2022

53

Kórlefolrás

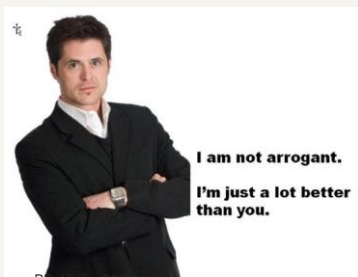
- A tünetek stabilitása és a kórlefolrás összességében nagy változékonyságot mutat.
- Egy 10 éves utánkövetéses vizsgálat szerint az affektív és az interperszonális tüneteket mutatkoztak a legstabilabbnak, az önkárosító viselkedés és impulzivitás viszont az évek múltával alábbhagyott a BPD betegek körében (Zanarini és mtsai, 2007).
- Egyes vizsgálatok pedig azt találták, hogy a kiindulási BPD állapothoz képest két évvel később csak a betegek 30%-a felelt meg a diagnosztikai kritériumoknak (Deschamps és Vreugdenhil, 2008), ami prognosztikailag előnyös eredmény.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

54

Narcisztikus személyiség-zavar (NPD)

PD_Vizin_2022

- Gyakorisága és stabilitása ellenére ritkán kutatott kórkép (Russ et al, 2008)
- Az NPD élethossz prevalenciája 6,2%, férfiak körében a gyakorisága magasabb (7,7%), mint nők körében (4,8%) (Stinson és mtsai, 2008; Pulay és mtsai, 2011).
- Klinikai kép (Stinson és mtsai, 2008, Unoka, 2012, DSM-5, 2013):
 - önmagukat különlegesnek és mások felett állónak látják*
 - csodálatot várnak el, a csodálat elérése érdekében csábítanak, de kerülnek a valódi intimitást*
 - a többi embert gyakran csak eszközként kezelik céljaik eléréséhez empátiájuk hiányzik*
 - gőgös és irigy*
 - rendkívül érzékenyek, a legkisebb kritikára is erős dühvel reagálnak*
 - ha szembesülnek korlátaikkal és hibáikkal, akkor nagyon erős szégyen- és megsemmisülés érzés árasztja el őket*

2/8/2022

55

NPD dimenzionális megközelítésben

- A. Személyiség működésében legalább 2 jellemző az alábbiakból:
 - Identitás: Eltúlzott vagy szélsőségesen ingadozó önértékelés, mely befolyásolja az érzelmregulációját is*
 - Önirányítottság: célja mások helyeslésétől függnek, túl magas vagy túl alacsony személyes standardok, saját motivációjuk homályos*
 - Empátia: nehezen azonosítja mások érzéseit vagy szükségleteit,*
 - Intimitás: kapcsolatai felületeseek, önbecsülésük fenntartását célozzák, kölcsönösség hiányzik, inkább dominanciára törekszenek*
- B. Mindkettő az alábbi személyiségjegyekből:
 - Grandiozitás*
 - Figyelemfelhívás*

PD_Vizin_2022

2/8/2022

56

NPD típusai

PD_Vizin_2022

- Kutatási eredmények szerint a DSM kritériumok nem írják le megfelelően az NPD-t: tipikus tünetei lehetnek még a bizonytalanság, a sérülékenység és kihasználás érzése (Shedler és Westen, 2007)

- A korábban ismert klinikai hipotézist, mely szerint két típusú nárcizmus létezik, kutatási eredmények is alátámasztják (Dickinson és Pincus, 2003, Gabbard, 1989, Levy, 2012):

Grandiózus: feljogosított, arrogáns, kizsákmányoló és irigy

Sérülékeny: túlzottan szerény és gátolt, ám a háttérben meghúzódnak a grandiózus elvárások önmaga és mások felé

- Russ és mtsai (2008):

Grandiózus/rosszindulatú: harag, hatalmi törekvés, manipulálás, önhittség, büntudat hiánya, externalizálók (másokat hibáztatnak a problémáikért)

Törékeny: fájdalmas érzelmek, szorongás, magány, a grandiózus védekező funkció a fájdalmas érzelmekkel szemben. Fontosságát akarja érezni, ha ezt nem érzi, alkalmatlanság érzés és harag

Magasan funkcionáló-exhibicionista: saját fontosságának felnagyítása, beszédes, energikus, nyitott, a nárcizmusukat motivációként használják a sikerre

2/8/2022

57

NPD komorbiditása

DSM IV I. tengely

• Bármely szerhasználat	64,2%	p<0,01 ↑ ffi
• Bármely depresszív zavar	49,5%	p<0,01 ↑ nő
• Bármely szorongásos zavar	54,7%	p<0,01 ↑ nő
• Szociális fóbia	15,5%	
• Specifikus fóbia	27,4%	p<0,01 ↑ nő

DSM IV II. tengely

• Borderline PD	37,0%	p<0,01 ↑ nő
• Kényszeres PD	21,3%	
• Antiszociális PD	11,8%	p<0,01 ↑ ffi

PD_Vizin_2022

Stinson et al., 2008, J Clin Psychiatry 69 (7): 34.000 páciens interjúja alapján
Pulay A., et al., (In: Campbell, W. K., Miller, J. D. The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorders, 2011)

58

Etiológia

- Biológiai vulnerabilitás
- Túlóvó, vagy nagyon kritikus, elhanyagoló szülői nevelés
- Magányosság gyermekkorban (Young és mtsai 2003):

magányosság és egyedüllét,

elégtelen határok,

kihasználták vagy manipulálták őket,

feltételekhez kötött elfogadás

PD_Vizin_2022

2/8/2022

59

PD_Vizin_2022

2/8/2022

60

Szégyen

- A szégyen intenzív, gyakran a cselekvőképességet akadályozó negatív érzelem, magában foglalva a kisebbségi érzést, tehetetlenséget és féltékenységet, valamint vágyat arra, hogy hiányosságainkat elrejtjük (Wicker és mtsai 1983; Tangney és mtsai 1996)
- Másodlagos (öntudati) érzelem
- Hozzájárul a szociális normák elsajátításához
- De bizonyos maladaptív helyzetek ismétlődése révén patológiássá válik

PD_Vizin_2022

2/8/2022

61

A krónikus szégyen kialakulásában szerepet játszó tényezők

- szülői elutasítás, bizonytalan kötődés (szorongó és zavarodott kötődés)^{3,4}
- szülői túlóvás, túlkontrollálás (tekintélyelvű szülői magatartás)^{5,11,12}
- túlzott dicséret^{13,14}
- parentifikáció¹⁵
- másik testvér favorizálása⁵
- fizikai bántalmazás⁶, szexuális bántalmazás⁷⁻⁹, bullying¹⁰
- temperamentum¹⁶
- nem és életkor hatásai (nők körében magasabb^{4,17,18}, életkorral fluktuál^{19,20})

³Lopez és mtsai 1997; ⁴Gross és Hansen 2000; ⁵Gilbert és mtsai 1996; ⁶Alessandri és Lewis 1993; ⁷Playter 1990; ⁸Feiring és mtsai 1998; ⁹Feiring és mtsai 2002;

¹⁰Menesini és Camodeca 2008; ¹¹Lutwak és Ferrari 1997; ¹²Mills 2003; ¹³Kamins és Dweck 1999; ¹⁴Henderlong és Lepper 2002; ¹⁵Wells és Jones 2000;

¹⁶Bruno és Camodeca 2013; ¹⁷Lewis és mtsai 1992; ¹⁸Eise-Quest és mtsai 2012; ¹⁹Tangney és Dearing 2002; ²⁰Orth és mtsai 2010

PD_Vizin_2022

2/8/2022

62

Szégyen BPD-ben és NPD-ben

- Nárcisztikus és borderline személyiségzavarral küzdő, valamint egészséges kontroll személyeket vontak be és a krónikus szégyent és a szégyenre- és büntudatra való hajlamot vizsgálták meg a résztvevőknél önkítöltő kérdőívek segítségével.
- Implicit Asszociációs Tesztet (IAT) is alkalmaztak
- Eredményeik szerint az explicit (kérdőívvel is kimutatható) szégyen mértéke nárcisztikus személyek körében magasabb volt, mint az egészséges kontrollszemélyek körében, azonban nem haladta meg a borderline személyek explicit szégyenét.
- Ugyanakkor az IAT-vel mért implicit szégyen-szelv kapcsolat jóval kifejezettebb volt NPD-ben, mint borderline betegek vagy egészséges kontroll személyek körében.

(Ritter és mtsai, 2014)

PD_Vizin_2022

2/8/2022

63

Szégyen borderline személyiségzavarban

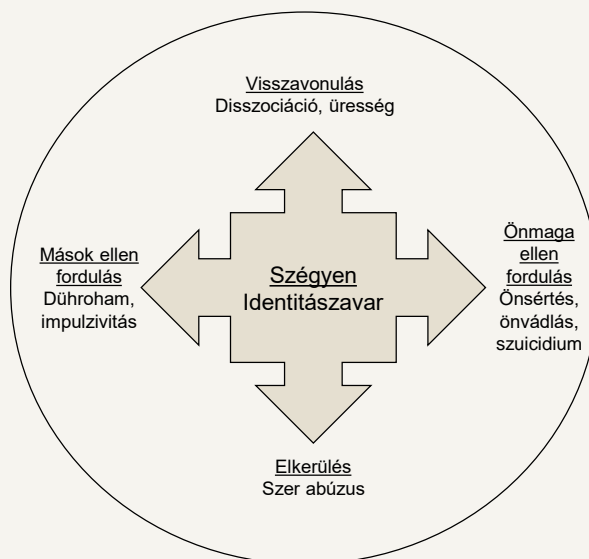
- A borderline személyiségzavar (BPD) és a krónikus maladaptív szégyen etiológiája hasonló¹⁻⁸
- Crowe²⁶ és Nathanson²⁷ szerint a BPD tünetei megszegényítésre adott válaszok
- BPD páciensek szégyenhajlama magasabb a PTSD-vel és szociális szorongással küzdőkhöz képest^{28,29}; szégyen szerepe a BPD betegek önsértésében³⁰

¹Mills 2005; ²Kernberg 1993; ³Zanarini 1997; ⁴Zanarini és mtsai 1997; ⁵Johnson és mtsai 1999; ⁶Young és mtsai 2003; ⁷Linehan 2010; ⁸Bornovalova és mtsai 2013; ⁹Bowlby 1969; ¹⁰Bowlby 1973; ¹¹Bowlby 1980; ¹²Mikulincer és Shaver 2007; ¹³Baldwin 1992; ¹⁴Baldwin 1997; ¹⁵Baldwin és Dandeneau 2005; ¹⁶Tomkins 1981; ¹⁷Kaufman 1989; ¹⁸Nathanson 1996; ¹⁹Berntsen és Rubin 2002; ²⁰Brewin és mtsai 1999; ²¹Ehlers és Clark 2000; ²²Gilbert és Procter 2006; ²³Rubin 2005; ²⁴Rubin és Siegler 2004; ²⁵Pinto-Gouveia és Matos 2011; ²⁶Crowe 2004; ²⁷Nathanson 1992; ²⁸Rüsch és mtsai 2007a; ²⁹Rüsch és mtsai 2007b; ³⁰Brown és mtsai 2009; ³¹Bushman és Baumeister 1998; ³²Gilbert és Miles 2000

PD_Vizin_2022

2/8/2022

64

PD_Vizin_2022

2/8/2022

65

Psychiatry Research xxx (xxxx) xxx-xxx

ELSEVIER

Contents lists available at ScienceDirect

Psychiatry Research

journal homepage: www.elsevier.com/locate/psychres

To see in a mirror dimly. The looking glass self is self-shaming in borderline personality disorder

Zsolt Unoka^{a,*}, Gabriella Vizin^b

^a Semmelweis University, Faculty of General Medicine, Department of Psychiatry and Psychotherapy, Balassa utca 6, 1083 Budapest, Hungary

^b Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology, Department of Clinical Psychology and Addictology, Izabella utca 46, 1064 Budapest, Hungary

PD_Vizin_2022

2/8/2022

66

A borderline tünetek és a szégyen faktorainak kapcsolata

BPD csoport	BPD tünetek	Karakterológiai szégyen	Viselkedési szégyen	Testi szégyen
(n=54)	Elhagyatottság	0,11	0,19	0,3
	Instabil kapcsolatok	0,23	0,27	0,37*
	Identitászavar	0,50***	0,49***	0,41***
	Impulzivitás	-0,03	-0,05	0,15
	Önsértő magatartás	0,09	0,11	0,14
	Affektív instabilitás	0,04	-0,01	0,06
	Krónikus üresség	0,12	0,16	0,16
	Intenzív harag	0,04	-0,08	-0,04
	Paranoid tünetek	0,1	0,19	-0,07

PD_Vizin_2022

Pearson parciális korreláció eredményei. ***p<0,001; BPD=borderline személyiségzavar

2/8/2022

67

Szégyen NPD-ben

A klinikusok és a pszichodiamikus elméletalkotók: patológias narcizmusban a szégyen érzés és az eltúlzott büszkeség központi szerepet játszik, sőt, úgy tűnik, a szégyen a narcisztikus személyiségzavar központi eleme lehet (Broucek, 1982; Wright és mtsai, 1989; Tracy és mtsai, 2011).

- Gramzow és Tangney (1992):

215 egyetemistát vont be egy kérdőíves vizsgálatba és első tapasztalataik szerint a szégyen hajlam negatívan korrelált a narcizmussal.

Azonban amikor az általuk használt kérdőív azon tételeit választották ki, melyek a vulnérabilis narcisztikus magatartásra utalnak a grandiózus magatartás helyett, akkor már egyértelmű pozitív együttjárást találtak a szégyen hajlam és a narcizmus között.

PD_Vizin_2022

2/8/2022

68

Büszkeség definíciója

- A büszkeség pszichológiailag fontos és evolúciósan adaptív érzelem.
- A büszkeséget kísérő örömteli szubjektív érzések erősíthetik a proszociális magatartásformákat, mint például a teljesítmény és a gondozás/gondoskodás.
- Meg kell különböztetnünk az **igazi büszkeséget**, amely belső, instabil és kontrollálható okból fakad: „büszke vagyok arra, amit tettem!” „Nyertem, mert sokat gyakoroltam!” az **önhittségtől**, amely belső, stabil és kontrollálhatatlan okból fakad: „Büszke vagyok arra aki vagyok!”, „Nyertem, mert ellenállhatatlan és nagyszerű vagyok!”

PD_Vizin_2022

Tracy és mtsai, 2007

2/8/2022

69

Büszkeség vs önhittség

- A **büszkeség az önbecsüléssel pozitívan korrelál**, valamint a big-five személyiségvonások közül korrelál a proszociális magatartást és a szociális kívánatosságot is jelző személyiségvonásokkal (extraverzió, barátságosság, lelkiismeretesség, emocionális stabilitás)
- **Önhittség negatívan korrelál az önbecsüléssel**, valamint nem korrelált sem a barátságossággal (együttműködési készség) sem a lelkiismeretességgel, viszont **pozitívan korrelált a nárcizmussal**

PD_Vizin_2022

Tracy & Robins, 2003

2/8/2022

70

Antiszociális személyiségzavar

Mások jogainak figyelmen kívül hagyása korai serdülőkortól kezdve

PD_Vizin_2022

2/8/2022

71

ASPD jellemzői

- Mások jogainak figyelmen kívül hagyása, megsértése
- Empátiahiány
- Ellenségesség, ellenállás, manipuláció
- Morális szabályok figyelmen kívül hagyása
- Gyakran hazudnak, bűnöznek, kriminalitás jellemzi őket

PD_Vizin_2022

2/8/2022

72

ASPD vagy pszichopátia

- A korai klinikai tradícióban a két fogalmat gyakran összemosták
- Az ASPD deviáns viselkedés, ami szövődhet pszichopátiával
- Pszichopátia bizonyos személyiségvonásokkal jár (pszichopata báj, hazudozás, büntudat hiánya)
- A börtönökben 3-ból csupán egy ASPD-s személy küzd súlyos pszichopátiával

- Ebben az esetben rosszabb a prognózis

ASPD okai

- Genetikai vulnerabilitás
- Súlyos gyermekkori bántalmazások

ASPD prevalenciája

- 1-4% (DSM)
- Torgersen et al. (2001): 0,7%

- Az erőszakos cselekmények egy negyedét ASPD-s személyek követik el Nagy-Britanniában (Coid et al. 2006)

PD_Vizin_2022

2/8/2022

ASPD A DSM-5-ben

- Mások jogainak figyelmen kívül hagyása, 15 éves kortól
- Az alábbiak közül 5:
 - Képtelen törvényes viselkedéssel a társas normákhoz alkalmazkodni
 - Csalási hajlam, hazudozás, mások rászedése
 - Impulzivitás, tervezés hiánya
 - Irritabilitás, agresszivitás, verekedés
 - Saját és mások biztonságának vakmerő semmibevétele
 - Felelőtlenség
 - Bűntudat hiánya
- Adat van 15 éves kor előtti viselkedészavarra

PD_Vizin_2022

2/8/2022

ASPD komorbiditása

- Szerfüggőség – 42-95%
- Szorongásos zavarok ~ 50%
- Depresszív zavarok ~ 25%
- Felelőtlen viselkedés miatt megnövekedett mortalitás
- Krónikus lefolyású, de a tünetek mérséklődnek időskorban

PD_Vizin_2022

2/8/2022

Hisztrionikus személyiségzavar

- Túlzott, felszínes emocionalitás
- Figyelemkeresés

PD_Vizin_2022

2/8/2022

HPD jellemzői

- Intenzív, dramatikus érzelemkifejezés, figyelemkereső viselkedés
- Mindig keresi a figyelmet, ha nincs a figyelem középpontjában, rosszul érzi magát
- Dramatikus, szexuálisan kihívó viselkedés
- A fizikai megjelenés használata a figyelem kivívására
- Felszínesebb kapcsolatok, mint amilyenek gondolja őket
- Sekélyes, gyorsan változó érzelmek
- Drámai véleménynyilvánítás
- Mások könnyen befolyásolják

PD_Vizin_2022

2/8/2022

79

HPD okai

- Freud: ödipális hatások
- Genetikai és kora gyermekkori hatások
- A gyermek megtanulhatja a hisztrionikus viselkedést a figyelem elnyerése céljából

PD_Vizin_2022

2/8/2022

80

HPD prevalenciája

- DSM-5: 1.84%
- Torgersen et al. (2001): 2%
- Men:Women 1:3

PD_Vizin_2022

2/8/2022

HPD a DSM-5-ben

- Túlzott emocionalitás és figyelemkeresés mindent átható mintázata
- Az alábbiakból legalább 5:
 - Kényelmetlenül érzi magát olyan helyzetekben, amiben nem ő a figyelem középpontja
 - Szexuálisan csábító vagy provokatív
 - Gyorsan változó, sekélyes érzelemkinyilvánítás
 - Külső megjelenésével próbálja magára felhívni a figyelmet
 - Beszédstílusa hangulatkeltő, de nem részletes
 - Túldramatizálás, teatralitás, érzelemkifejezés
 - Könnyen befolyásolható
- A kapcsolatait a valóságosnál sokkal intimebbnek látja

PD_Vizin_2022

2/8/2022

HPD komorbiditása

- Major depresszív zavar
- Szomatizáció, konverziós zavar
- Dependens PD
- ASPD
- BPD
- NPD

PD_Vizin_2022

2/8/2022

Vizin_2022

84

Személyiségzavarok kezelésében hatékony terápiaiák

- Elsődlegesen választandó a pszichoterápia
- Farmakoterápia a kísérő tünetek enyhítésében szóba jön
Séma terápia (pl. limitált szülői újragondoskodás és empatikus konfrontáció)
CBT
DBT
Pszichodinamikus terápia
Mentalizáció alapú terápia

(Bateman et al., 2015, Lancet)

PD_Vizin_2022

2/8/2022

Gyógyszeres kezelés

Általános irányelv: a személyiségzavarral küzdő betegek gyógyszeres kezelése akkor indokolt, ha van komorbid pszichiátriai betegségük is (leggyakrabban depresszió, szorongásos zavar vagy szerhasználat)¹

Azonban: pl. az Egyesült Királyságban a BPD betegek 92%-a szed legalább egy pszichotróp szert, és 23%-uk 3 vagy több szert²

A pszichoterápiák alacsony hozzáférhetősége, időigénye és költségessége miatt igen elterjedt a személyiségzavarral küzdő betegek indikáción túli gyógyszeres kezelése¹

PD_Vizin_2022

1. Vizin G., Szuromi B., Orvostovábbképző Szemle, 2015
2. Paton, C., et al. The Journal of clinical psychiatry, 76(4), 2015.

2/8/2022

86

Személyiségzavarok kezelésében hatékony terápiaiák

Séma terápia (pl. limitált szülői újragondoskodás és empatikus konfrontáció)

CBT

DBT

Pszichodinamikus terápia

Mentalizáció alapú terápia

(Bateman et al., 2015, Lancet)

PD_Vizin_2022

2/8/2022

*Köszönöm a
figyelmet!*

PD_Vizin_2022

2/8/2022

88